

Dit keer geen zeven gesloten deuren, maar met 'Blauwbaards Burcht' van Bartók ben je nooit klaar

In Blauwbaards Burcht van Bartók bij Opera Zuid is het vergeefs zoeken naar de zeven gesloten deuren en de bijpassende sleutels. Man en vrouw spelen hier scènes uit hun huwelijk, gewoon in de huiskamer. Blijven ze samen?

[Peter van der Lint](#) 28 oktober 2024, 22:00

Repetitie van 'Blauwbaards Burcht' met Deirdre Angenent en Thomas Oliemans. Regisseur Kenza Koutchoukali kijkt toe. *Beeld Bjorn Frins*

Het is zaterdagochtend op het Malpertuisplein in Maastricht. In de voormalige kerk van Onze-Lieve-Vrouw-van-Goede-Raad, annex augustijnenklooster druppelen de zangers en de productiemedewerkers binnen. Het complex uit 1964 heeft maar even dienst gedaan als religieus bouwwerk. En sinds 2003 heeft Opera Zuid er zijn burelen en repetitieruimtes. In de hoge kerkruimte zijn tussen de ietwat opengeschoven zwarte gordijnen de kleurrijke glas-in-loodramen te ontwaren.

Sopraan Deirdre Angenent komt ontspannen aanlopen, ook al heeft ze de avond ervoor bij het Aalto-Theater in Essen nog de zware rol van Marie in Alban Bergs *Wozzeck* gezongen. "Het is eventjes schakelen", zegt ze luchtig. Bariton Thomas Oliemans begroet joviaal als altijd, maar op armlengte afstand vanwege een lichte verkoudheid.

In de eenakter *Blauwbaards Burcht* van Béla Bartók zingen maar twee personages. Geen koor, wel een groot orkest. Philzuid en dirigent Duncan Ward zijn straks achter de zangers op het podium opgesteld, waardoor die heel dicht op het publiek kunnen zingen en acteren. Ook tijdens deze repetitie zit assistent-dirigent Lochlan Brown (Ward zit vandaag ziekjes thuis) samen met de pianist achter de zangers. Via tv-schermen kunnen de zangers hem volgen.

De repetities zijn een week onderweg. Regisseur Kenza Koutchoukali is vandaag jarig. Er is verrassingstaart met kaarsjes, en in Limburg betekent taart uiteraard vlaai. Er wordt gezongen, en gefeliciteerd, maar dan begint alras het serieuze werk. Gezeten om een tafel nemen regisseur, assistent-regisseur, decor-en kostuumontwerper, zangers en dramaturg door wat ze de afgelopen dagen hebben gerepeteerd.

Bij die gezamenlijke bespreking geeft Koutchoukali veel ruimte aan

de zangers om eigen ideeën en gevoelens over hun personages naar voren te brengen. Geen strak regieconcept waarbinnen alles moet passen, maar een democratische werkwijze. Ze ziet het oorspronkelijke verhaal als scènes uit een huwelijk, waarin beide protagonisten geen zeven deuren openen, maar door fases van hun relatie gaan.

Het verhaal van Blauwbaard

Het oorspronkelijke verhaal gaat als volgt. Judith trouwt tegen de zin van haar familie, en ondanks de sinistere geruchten over haar aanstaande, met Hertog Blauwbaard. Die neemt haar mee naar zijn sombere burcht. Judith wil zon en licht in de donkerte brengen, en vraagt Blauwbaard om de zeven gesloten deuren in de burcht open te gooien. Die waarschuwt haar dat niet te doen, maar zwicht, en geeft haar steeds een volgende sleutel van een van de deuren.

Achter de deuren liggen de geheimen uit Blauwbaards verleden. Vanachter de zevende deur verschijnen dan tenslotte de drie eerdere vrouwen van Blauwbaard, die respectievelijk staan voor Ochtend, Middag en Avond. Judith gaat de Nacht representeren, en verdwijnt met haar voorgangsters achter de zevende deur, die zich met alle andere deuren weer sluit.

Vandaag staat de zevende deur op het programma. Er is discussie over de vraag of Judith aan het eind bij Blauwbaard blijft. Oliemans zegt dat voor hem de definitieve break-up al bij de zesde deur heeft plaatsgevonden. Achter die deur ontwaart Judith een mysterieus, bewegingsloos meer, en vraagt hem waar ze naar kijkt.

Oliemans zingt wat woorden uit die scène voor. *'Könnyek, Judith, könnyek, könnyek'* (Tranen, Judith, tranen, tranen). Wat Blauwbaard betreft, zegt hij, kunnen we hier stoppen. Die zevende deur hoeft

voor hem niet open. Aan tafel ontstaat discussie over het einde van de opera, en daarmee over het 'waarom' van het hele stuk.

Tijdens het repeteren wordt op elk detail gelet: wanneer sta ik op, wanneer loop ik bij de ander weg? Zo wordt de scène heel organisch opgebouwd. Eerst iets toevoegen, dan weer wat eraf, een blik net iets anders, een aanraking minder. Vlak voor de lunchpauze zegt Koutchoukali dat ze het heel bijzonder vindt dat Angenent en Oliemans een scène kunnen maken zonder regieaanwijzingen. Oliemans kaatst het compliment meteen terug en zegt dat hij en Angenent nu kunnen oogsten van alles wat de regisseur vooraf aan werk verzet heeft.

Het verhaal van 'Blauwbaards Burcht' wordt gepresenteerd als scènes uit een huwelijk. *Beeld Bjorn Frins*

Hoe kijken de beide zangers tegen hun rol en deze productie aan?

Deirdre Angenent: "Soms is het heel erg zoeken naar een ingang.

Improviserend, zoals we hier doen, kun je dan samen kijken wat er ontstaat. Dat is een fijne fase in het proces. Maar uiteindelijk moeten er natuurlijk zaken worden afgesproken – zo gaan we het doen! Dan kan het lastig zijn om die spontaniteit in dat wat we vastgelegd hebben te bewaren. Ik ben deze opera, ondanks dat ik hem vaker gezongen heb, nog aan het uitvogelen. Ik elke fase van je leven kijk je er weer anders tegenaan, vallen er weer andere dingen op hun plek.”

Die drie exen van Blauwbaard nog nooit tegengekomen

“De eerste keer dat ik Judith zong, was elf jaar geleden, op het Conservatorium van Den Haag met dirigent Jac van Steen. Daarna deed ik hem een paar keer in Essen, eerst concertant in de Philharmonie, later op de bühne van het Aalto-Theater. En weer later in Jeruzalem. Dit is nu de zesde keer dat ik me met Judith bezighoud. Maar nog nooit had ik op de bühne te maken met die zeven deuren, en ook die drie exen van Blauwbaard ben ik nog nooit op het toneel tegengekomen.

“De rol ligt op dit moment goed in mijn stem, in het gebied dat de Duitsers het *Zwischenfach* noemen. Tussen sopraan en mezzosopraan in dus. We repeteren nu nog met alleen piano, maar ik weet dat als straks het orkest erbij komt dat er dan passages zijn waar het echt knokken is om hoorbaar te blijven. Dan is het zaak om een goede dirigent te hebben. En ja, die vijfde deur. Daar zingt Judith dan ineens een hoge C, boven een fortissimo spelend orkest. Bartók bouwt het heel goed op, de aanloop ernaar toe is prachtig. In *Wozzeck* moest ik hoge C's zingen die veel en veel moeilijker zijn.”

Deirdre Angenent en Thomas Oliemans repeteren een scène uit 'Blauwbaards Burcht'. *Beeld Bjorn Frins*

Thomas Oliemans: "Ja, ik weet dat er in de uitvoeringsgeschiedenis van deze opera veel echte bassen te vinden zijn. Maar Bartók schrijft in zijn partituur toch echt: 'bariton'. Er zitten lage noten in, maar het is geen bas-bas-partij. Dan had ik het ook niet gedaan. Net zomin als ik inga op aanbiedingen om het *Requiem* van Verdi te zingen, die echt een bas voorschrijft.

Hongaars behoort tot een andere taalstam

"Ik zing de rol voor het eerst, en ik zing ook voor het eerst in het Hongaars. Dat is heel anders dan wat ik normaal zing, en dus heb ik een goede taalcoach ingeschakeld. Op gehoor alleen kun je het niet leren. Hongaars behoort echt tot een andere taalstam, en het probleem zit vooral in de combinatie van medeklinkers – vaak heel veel – en klinkers. Ik ben er nu een jaar mee bezig. Eerst alleen maar met het libretto en juist niet met de noten. Uitspreken, uitspreken, uitspreken. Daarna komt de muziek, en omdat ik piano speel, krijg ik

snel een overzicht van het muzikale verloop.

“Vanwege de meerduidigheid van dit werk moet ik vaak aan de toneelstukken van Samuel Beckett denken. In elke scène kan het nog drie of vier kanten opgaan. Ik doe het nu voor het eerst maar ik kan me voorstellen dat je nooit klaar bent met het verder uitdiepen van de tekst en noten. Er is steeds iets nieuws in te ontdekken. Ik heb er mijn collega Matthias Goerne vaak over horen vertellen, hoe hij steeds dieper de rol in dook. Dat dubbele trekt me erg aan. Als er bij Bartók euforie klinkt, zit daar ook een randje weemoed aan vast. En het treurige heeft bij hem ook iets weldadigs. In de encenering gaat het de hele tijd over scheiden of samenkomen. Het culmineert in dubbelzinnigheid, we dwingen het verhaal niet een kant op.

“Het is prettig om in deze productie zo te kunnen meedenken over je rol. Dat kan nu makkelijk omdat we als zangers maar met z'n tweeën zijn, en omdat Deirdre een zangeres is met wie je zo'n gesprek heel goed kunt voeren. Op deze manier werken, dat betaalt zich altijd uit, ook als je het niet eens bent met elkaar. Die zeven deuren staan bij ons voor de levensfases tussen die twee mensen. Overigens is een van de rekvisieten wel een sleutelbos met daaraan – geloof ik – zeven sleutels. Hoe, en óf we die gaan inzetten, daar zijn we nog niet uit.”

Blauwbaards Burcht door Opera Zuid en Philzuid onder leiding van Duncan Ward gaat vrijdag in première in Maastricht. Daarna in november te zien in Den Bosch (3), Keulen (5), Eindhoven (7) en Den Haag (10). Info: operazuid.nl

Lees ook:

Het calimerocomplex van Opera Zuid werkt vaak in hun voordeel, maar niet altijd

Het calimerocomplex van [Opera Zuid](#) ('Zij zijn groot en ik is klein') werkte dus vaak in hun voordeel. Maar de doortastende en inventieve 'Kijk-ons-eens-Koeken' slaat de plank ook weleens mis. Het zij hem vergeven, want ik snap het allemaal zo goed, en ik heb hem hoog zitten.

Ook interessant voor u

Op basis van bovenstaand artikel